

Historický ústav

Dějiny starověku, Seminář

í opora pro kombinovanou formu bakalářského studia
studijního programu Archivnictví–historie, specializace Archivnictví

Mgr. Lenka Doová, Ph.D.

Hradec Králové 2017

Anotace:

Obsahem předmětu jsou dějiny starověkých kultur a civilizací zejména v širším středomořském prostoru. Pozornost je věnována starověkému Egyptu, Přednímu východu s důrazem na Mezopotámii, egejské oblasti a západnímu Středomoří s důrazem na Řecko a Římskou říši. Uvedené okruhy jsou probírány z hlediska politických dějin, společenských charakteristik a kultury. Cílem kurzu je seznámit studenty s hlavními rysy starověkých civilizací prostřednictvím písemných pramenů.

Základní informace o kurzu:

- PT (typ A), doporučený první ročník (zimní semestr)
- počet kreditů 5, výuka on-line, konzultace
- způsob zakončení: zkouška
- hodnocení: písemný test před zkouškou

Tematický plán studia:

- 1) Starověký Přední východ
- 2) Starověký Egypt
- 3) Starověké Řecko
- 4) Starověký Řím

Základní literatura:**Povinná:**

Jan BURIAN – Pavel OLIVA, *Civilizace starověkého Středomoří*, Praha 2015.

Jan BURIAN, *Římské impérium*, Praha 1994.

Jan PEČÍRKA a kol., *Dějiny pravěku a starověku, I, II*, Praha 1982.

Ludvík SVOBODA a kol., *Encyklopedie antiky*, Praha 1973.

Doporučená:

Lesley ADKINS – Roy A. ADKINS, *Starověké Řecko. Encyklopedická příručka*, Praha, 2011.

Lesley ADKINS – Roy A. ADKINS, *Antický Řím. Encyklopedická příručka*, Praha, 2012.

Miroslav BÁRTA, *Život a smrt ve stínu pyramid*, Praha 2008.

Miloš BIČ, *Při řekách babylónských*, Praha 1990.

Jan BOUZEK, *Periklovo Řecko*, Praha 1989.

Jan BURIAN a kol., *Úvod do dějepisectví antického starověku*, Ostrava 2007.

Jan BURIAN, *Zánik antiky*, Praha 1972.

Werner DAHLHEIM, *U kolébky Evropy*, Praha 2006.

- Andrea GIARDINA (ed.), *Římský člověk a jeho svět*, Praha 2014.
- Michael GRANT, *Dějiny antického Říma*, Praha 1999.
- Michael GRANT, *Klasické Řecko*, Praha 2003.
- Jana KEPARTOVÁ, *Římané a Evropa*, Praha, 2005.
- Josef KLÍMA, *Společnost a kultura starověké Mezopotámie*, Praha 1962.
- Nea NOVÁKOVÁ a kol., *Dějiny Mezopotámie*, Praha 1998.
- Margaret OLIPHANTOVÁ, *Atlas starověkého světa*, Praha 1993.
- Jiří PROSECKÝ a kol., *Encyklopedie mytologie starověkého Předního východu*, Praha 2003.
- Ian SHAW (ed.), *Dějiny starověkého Egypta*, Praha 2003.
- Imre TRENCSENYI-WALDAPFEL, *Mytologie*, Praha 1967.
- Miroslav VERNER a kol., *Ilustrovaná encyklopedie starověkého Egypta*, Praha 1997.
- Jean-Pierre VERNANT, *Počátky řeckého myšlení*, Praha 2012.
- Jean-Pierre VERNANT, *Vesmír, bohové, lidé*, Praha 2001.
- Jean-Pierre VERNANT (ed.), *Řecký člověk a jeho svět*, Praha 2005.

Jak postupovat při samostudiu:

- každé téma je strukturováno do několika oddílů: obecné cíle, studijní materiál, otázky a ověření získaných znalostí formou dílčích úkolů, doplňující literatura
- **obecné cíle** jsou základem pro písemnou a ústní část zkoušky
- **studijní materiály** tvoří odborná literatura, kterou naleznete ve fondu univerzitní či fakultní Lesákovy knihovny (vstup do e-katalogu: <http://arl.uhk.cz/arl-hk/cs/vyhledavani/>), popř. ve Studijní a vědecké knihovně HK (vstup do e-katalogu: <https://aleph.svkhk.cz>). Pokud není uvedený bibliografický záznam, materiály jsou pro přihlášené uživatele k dispozici ve složce *materiály ke stažení* vyučujícího na privátních webových stránkách HÚ FF UHK (<https://portal.ff.uhk.cz/historie/lide-2.html?tid=38&name=doov-lenka>) nebo přístupné z univerzitní sítě z internetových databází s odkazem na příslušné webové stránky
- **otázky** vycházejí z obecných cílů, jejich zodpovězením student prokáže pochopení probíraného tématu
- **dílčí úkoly** vycházejí z obecných cílů, jejich splněním student prokáže pochopení analyzovaného tématu
- **doplňující literatura** slouží k porozumění problematiky v širším kontextu (opět viz knihovny nebo e-dokumenty)

Téma 1) Starověký Přední východ

Obecné cíle:

1. Charakterizovat písmo a písemné památky Předního východu.
2. Popsat každodennost, náboženství a vzdělanost Předního východu.
3. Seznámit se s dochovanými památkami hmotné kultury.

Studijní materiál:

Královské nápisy
Chammurapiho zákoník
kudurru
svatební smlouvy

(viz e-dokumenty ve složce vyučujícího nebo knihovna)

Otázky a dílčí úkoly:

1. Jaké historiografické prameny se nám z Mezopotámie dochovaly? K jakému období se vztahují?
2. Přečtěte si ukázky a charakterizujte jednotlivé typy dochovaných pramenů.
3. Přečtěte si ukázku z Chammurapiho zákoníku a pokuste se charakterizovat společnost.
4. Prohlédněte si ukázku klínového písma.
5. Seznamte se s ikonografickým materiálem.
6. Ve kterých vědách vynikali obyvatelé starověké Mezopotámie?
7. Charakterizujte náboženství starověkého Předního východu.

Doplňující literatura:

Miloš BIČ, *Při řekách babylónských*, Praha 1990.

Josef KLÍMA, *Společnost a kultura starověké Mezopotámie*, Praha 1962.

Nea NOVÁKOVÁ a kol., *Dějiny Mezopotámie*, Praha 1998.

Téma 2) Starověký Egypt

Obecné cíle:

1. Charakterizovat písmo a písemné památky starověkého Egypta.
2. Popsat každodennost, náboženství a vzdělanost starověkých Egyptanů.
3. Seznámit se s dochovanými památkami hmotné kultury.

Studijní materiál:

ukázky jednotlivých typ písma
Achnatonův hymnus na slunce

(viz e-dokumenty ve složce vyučujícího nebo knihovna)

Otázky a dílčí úkoly:

1. Prohlédněte si ukázky hieroglyfického, hieratického a démotického písma.
2. Kdo byl J.-F. Champollion? Vysvětlete význam Rosettské desky
3. Seznamte se s ikonografickým materiálem.
4. Ve kterých vědách vynikali obyvatelé starověkého Egypta?
5. Charakterizujte náboženství starověkého Egypta.

Doplňující literatura:

Miroslav BÁRTA, *Život a smrt ve stínu pyramid*, Praha 2008.

Ian SHAW (ed.), *Dějiny starověkého Egypta*, Praha 2003.

Miroslav VERNER a kol., *Ilustrovaná encyklopedie starověkého Egypta*, Praha 1997.

Téma 3) Starověké Řecko

Obecné cíle:

1. Charakterizovat řeckou kulturu a vzdělanost v jednotlivých vývojových etapách.
2. Seznámit se s prameny starověkého Řecka.
3. Zhodnotit odkaz starověkého Řecka.

Studijní materiál:

Homér
Hérodotos
Thukydides
Polybios
Plutarchos
Aischylos
Aristofanés

Julie NOVÁKOVÁ – Jan PEČÍRKA, *Antika v dokumentech I. Řecko*, Praha 1959.

Eduard PETIŠKA, *Staré řecké báje a pověsti*, Praha 2005.

Vojtěch ZAMAROVSKÝ, *Bohové a hrdinové antických bájí*, Praha 2005.

(viz e-dokumenty ve složce vyučujícího nebo knihovna)

Otázky a dílčí úkoly:

1. Přečtěte si ukázky pramenů a komentujte.
2. Ve kterých vědách vynikali obyvatelé starověkého Řecka?
3. Charakterizujte náboženství starověkých Řeků.
4. Seznamte se s ikonografickým materiálem.
5. Zhodnoťte odkaz antického Řecka pro evropskou civilizaci.

Doplňující literatura:

Jan Jan BOUZEK, *Periklovo Řecko*, Praha 1989.

Jan BURIAN a kol., *Úvod do dějepisectví antického starověku*, Ostrava 2007.

BURIAN – Pavel OLIVA, *Civilizace starověkého Středomoří*, Praha 2015.

Téma 4) Starověký Řím

Obecné cíle:

1. Charakterizovat římskou kulturu a vzdělanost v jednotlivých vývojových etapách.
2. Seznámit se s prameny starověkého Říma.
3. Zhodnotit odkaz antického Říma.

Studijní materiál:

Gaius Iulius Caesar, *Zápisky o válce Galské*, (překlad) Jan Kalivoda, Praha 1952.

Publius Cornelius Tacitus, *Germania*, (překlad) V. Prach, Praha 1945.

Julie NOVÁKOVÁ – Jan PEČÍRKA, *Antika v dokumentech II. Řím*, Praha 1961.

Vojtěch ZAMAROVSKÝ, *Bohové a hrdinové antických bájí*, Praha 2005.

(viz e-dokumenty ve složce vyučujícího nebo knihovna)

Otázky a dílčí úkoly:

1. Přečtěte si ukázky pramenů a komentujte.
2. Ve kterých vědách vynikali starověcí Římané?

3. Charakterizujte náboženství starověkých Římanů a srovnejte jej s řeckým pantheonem.
4. Seznamte se s ikonografickým materiálem.
5. Zhodnoťte odkaz antického Říma pro evropskou civilizaci.

Doplňující literatura:

Lesley ADKINS – Roy A. ADKINS, *Antický Řím. Encyklopedická příručka*, Praha, 2012.

Jan BURIAN, *Zánik antiky*, Praha 1972.

Werner DAHLHEIM, *U kolébky Evropy*, Praha 2006.

Andrea GIARDINA (ed.), *Římský člověk a jeho svět*, Praha 2014.

Michael GRANT, *Dějiny antického Říma*, Praha 1999.